T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ

KOORDİNASYON BİRİMİ

TÜRKİYE'DE MEDFÛN SAHABÎLERDEN CERîR B. ABDULLAH VE RİVAYET ETTİĞİ HADİSLER

Proje No: SBA-2018-3617

Proje Türü

Normal Araştırma

SONUÇ RAPORU

Proje Yürütücüsü:

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Dilek

Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri

Araştırmacının Adı Soyadı

Birimi/Bölümü

Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri

Tunahan ERDOĞAN

Arş. Gör. Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri

Temmuz 2020

ANTALYA

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi BAB Komisyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz.

TÜRKİYE'DE MEDFÛN SAHABÎLERDEN CERÎR B. ABDULLAH VE RİVAYET ETTİĞİ HADİSLER 4

ÖZET 4

ABSTRACT 5

GİRİŞ 6

1. CERİR B. ABDULLAH'IN HAYATI 6

1.1.Cerîr b. Abdullah'ın İslâm'a Yaptığı Hizmetler **7**

1.2. Hz. Ali ve Muâviye Arasındaki Mücadelede Tarafsız Davranması **9**

2. SAHÂBÎLER VE HADİS RİVAYETİ 9

2.1.Sahâbîlerin Hicaz Bölgesi Dışına Çıkış Sebepleri **10**

3. CERÎR B. ABDULLAH'IN RİVAYET ETTİĞİ HADİSLER 11

SONUÇ 12

KAYNAKLAR 13

TÜRKİYE'DE MEDFÛN SAHABÎLERDEN CERîR B. ABDULLAH VE RİVAYET ETTİĞİ HADİSLER

ÖZET

Cerîr b. Abdullah, Câhiliye döneminde Yemen taraflarında oturan Becîle kabilesinin reisidi1. Sûret ve sîret itibariyle güzel bir insandır. Hicretin dokuzuncu yılında müslüman olmuştur. Hz. Peygamber (sav) onu ehl-i beytinden saymış ve her zaman ona karşı güler yüzlü davranmıştır. Hz. Peygamber'in emriyle "Yemen Kâbesi" diye nitelendirilen Zülhalesa tapınağını yıkmış, Hz. Ebû Bekir döneminde mürtedlerle savaşmış, Hz. Ömer döneminde birçok şehri fethetmiştir. Müslümanlara İran kapılarını açan Kâdisiye savaşında sağ kanat komutanı olarak görev yapmıştır. Hz. Ali-Muâviye mücadelesinde tarafsız kalmakla birlikte Hz. Ali'nin talebi üzerine arabulucu olarak Muâviye ile görüşür ancak Muâviye'nin katı tutumu sebebiyle etkili olamamıştır. Daha sonra Fırat kenarındaki Karkîsiya'da uzlete çekilip burada vefat etmiştir.

Cerîr'in rivayet ettiği hadisler başta Buhârî ve Müslim olmak üzere bütün hadis müellifleri tarafından tahric edilmiştir. Cerîr b. Abdullah'ın rivayet ettiği hadis miktarı yaklaşık olarak 234 civarındadır. Bunlardan 128 tanesi *Kütüb-i Sitte'*de bulunmakta, 106 tanesi de Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçmektedir. Cerîr, bu rivâyetlerin bir kısmını doğrudan Hz. Peygamber'den, bir kısmını da Hz. Ömer ve Muâviye'den rivayet etmiştir. Ondan hadis rivayet edenler arasında dört oğlunun dışında Enes b. Mâlik, Kays b. Ebû Hâzim, Şa'bî, Zeyd b. Ilâka, Ebû İshâk es-Sebî'î ve başkaları zikredilebilir. Cerîr b. Abdullah'ın rivâyet ettiği hadisler, Müslümanların umumunu ilgilendiren konular olduğu görülmektedir. Cerîr b. Abdullah'ın rivayet etmiş olduğu hadisler sıhhat noktasından farklı olmakla birlikte içlerinde mevzu hadis bulunmamaktadır. Buhârî ve Müslim'in birlikte almış olduğu müttefekun aleyh hadîsler ise tekrarsız 9 tanedir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Ehl-i Beyt, Cerîr b. Abdullah, Nasihat, Karkîsiya.

ABSTRACT The Hadiths Narrated by Cerîr b. Abdullah

Cerir b. Abdullah was the chief of the tribe called Becile residing around Yemen at the time of ignorance (cahiliye). He was a nice person both in terms of character and physical appearance. He converted to Islam at the beginning of the 10th year of Hijra. The Prophet (PBUH) considered him as a member of "People of the House" and always treated him with favor. Upon the order of the Prophet (PBUH) he demolished “the Yemenian Ka’ba” which was also called the temple of Zulhalesa. He waged war against the apostates during the period of Hz. Abu Bakr. He conquered many cities during the period of Hz. Omar. He was the commander of the right wing of the Muslim army at the battle of Kâdisiye, which opened the doors of Iran to Muslims. Though he remained impartial in Hz. Ali-Muâviye struggle, upon the request of Hz. Ali, he went to Hz. Muâviye as a mediator, but he was not successful due to the harsh attitude by Hz. Muâviye. Later he withdrew to seclusion in the city of Karkîsiye by the river of Fırat and passed away there. The hadiths narrated by Cerîr were studied and published by all of the great authors of hadith collections like Buhârî and Muslim.

The amount of hadith narrated by Cerîr b. Abdullah is approximately 234 and 128 of hhese are in The Six Book. 106 of these in Musnad of Ahmed b. Hanbal’s *Musnad.*

Cerîr b. Abdullah, some of these narrations directly from from the Prophet Muhammad, some of them were narrated from Omar b. al-Hattab and Muâviya. There are four sons among those who narrate the hadith from Cerîr b. Abdullah. The Others narrate from him: Enes b. Mâlik, Kays b. Ebû Hâzim, Ṣa‘bî, Zeyd b. Ilâka, Ebû İshâk es-Sebî’î etc. Hadiths narrated by Cerir b. Abdullah are different from the point of authenticity. But there are no fabricated hadiths in them. The number of hadith narrated by Bukhari and Muslim together is nine without repitition.

Keywords: Hadith, People of the House, Cerîr b. Abdullah, Advice, Karkîsiya.

GİRİŞ

Bu araştırmanın amacı, önde gelen sahâbîlerden Cerîr b. Abdullah'tan gelen rivayetleri tespit edip bunların sıhhat derecesini belirlemektir. Araştırmada Cerîr b. Abdullah'ın seçilmesinin sebeplerinden birisi de onun vefat ettiği Karkîsiya şehrinin günümüzde Gaziantep'in bir ilçesi olan Karkamış ilçesi olduğu şeklindeki ön bilgi idi. Nitekim MEB İslam Ansiklopedisinde M. Streck, Karkisiya maddesinde şu bilgilere yer vermiştir:

"Bir de bundan başka bazı kaynaklarda uzun bir müddet Circesium ile mühim bir Hitit şehri olan Karkemiş aynı şehir addedilmiştir. Nitekim Tevrat'ın eski müfessirleri ile Yahudi seyyahı Tudela'lı Benyamin, Ritter ve Chesney bu fikirdedirler. Bu faraziyenin esassızlığı Maspero ve Nöldeke tarafından ispat edilmiştir. Bundan başka Karkemiş şehrinin bulunduğu mahal, orta Fırat'ın sağ sahilinde, Birecik'in birkaç saat aşağısında, Cirbâs veya Carâbis harâbelerinin bulunduğu mahal olarak, kat'iyetle tesbit edilmiştir."

Öte yandan *Mu'cemu'l-Büldân* gibi pek çok İslam kaynakları da Karkisiyâ'nın Habur nehrinin Fırat nehrine döküldüğü yerde olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun da şu anda Busayra olarak bilinen yer olduğunu kaydetmişlerdir.

1. CERİR B. ABDULLAH'IN HAYATI

Cerîr'in tam adı: *Cerîr b. Abdullâh b. Câbir eş-Şelîl b. Mâlik b. en-Nadr b. Sa'lebe b. Cüşem b. Uveyf b. Huzeyme b. Harb b. Ali b. Mâlik b. Sa'd b. Nezîr b. Kasr b. Abkar b. Enmâr'*dır. Künyesi: Ebû Amr'dır. Ebû Abdullah olduğu da rivayet edilmiştir.

Nisbesi el-Becelî olup vefat tarihi hicri 51, miladi 671 dir. Yemen'in Becîle kabilesinin reisi olmakla birlikte müslüman olmadan önceki hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Yahudi bir tâcirle Hz. Mûsâ, Tevrat ve diğer peygamberler üzerine yaptığı sohbet onu Hz. Peygamber ve İslâmiyet hakkında araştırma yapmaya sevk etmişti. Araştırmaları sonunda Hz. Peygamber'in Allah elçisi olduğunu anlayarak Resûlullah'ı görmeden Mekke'nin fethinden önce kendiliğinden müslümanlığı kabul etmiştir.

Resûlullah'ın mânevî ehl-i beyt'indendir. Cerîr b. Abdullah, müslüman olmasından itibaren Hz. Peygamber'in kendisini huzuruna girmekten hiç menetmediği ve her gördüğünde tebessüm ettiği bir sahâbîdir. Cerîr'in Hz. Peygamber yanında ayrı bir yeri vardır. Hadiste *"Cerîr bizden, Ehl-i Beytimizdendir."* buyrulmaktadır.

Cerîr, her zaman Hz. Peygamber'e Müslümanlara nasihat etme hususunda biat ettiğini hatırlatarak, Müslümanlar arasındaki kanlı olaylara karışmamıştır. Hz. Ali ile Muâviye

arasındaki savaşlara katılmamış, herhangi birinin tarafında olmamıştır. Bu yüzden Cezîre bölgesindeki Karkîsiya'da uzlete çekilerek 51/671 tarihinde burada vefat etmiştir. 54/674 olduğu da söylenmektedir. Ancak kabri bilinmemektedir. İbn Sa'd'ın belirttiğine göre Cerîr, Dahhâk b. Kays Kûfe valisi iken Serât'ta vefat etmiştir.[1] Cerîr'in Karkîsiya'de vefat ettiği bilgisi daha sağlamdır.

1.1.Cerîr b. Abdullah'ın İslâm'a Yaptığı Hizmetler

Cerîr b. Abdullah Müslüman olduktan sonra İslam'a çok hizmetleri olmuştur. Bazı bölgelerin fethedilmesine katılmış, komutanlık, elçilik ve valilik gibi hizmetlerde bulunmuştur. Gerek Hz. Peygamber ve gerekse Hulefâ-i Râşidin döneminde kendisine önemli vazifeler verilmiş ve bunları başarıyla yerine getirmiştir. Şimdi bunlara kısaca değinmek yerinde olacaktır.

1.1.a Zülhalesa Putunun İmhası

Zülhalesa (ذُو الخَلَصَةِ), Yemen'de içinde mermerden yapılmış olan bir putun bulunduğu adeta *"Yemen Kâbesi"* sayılan bir tapınaktır. Kâbe'ye denk kabul edilmekte ve rakîb olarak görülmekteydi. Hz. Peygamber, bu durumdan rahatsız olmuş, Cerîr b. Abdullah'a oranın yıkılması için görevlendirmiştir. Cerîr, 150-200 kişilik süvari birliğiyle bölgeye gitmiş ve görevini başarıyla yerine getirmiştir.

1.1.b. Yemen'e İslam'a Davet Elçisi Olarak Gönderilmesi

Veda Haccından sonra Hz. Peygamber, Cerîr b. Abdullah'ı Himyerîler'in emîri Zülkelâ' **(ذُو الْكَلَاعِ)** ile Yahudi olduğu rivayet edilen Zû Amr'ı İslamiyet'e davet etmek üzere Yemen'e göndermiştir. Cerîr, Yemen'e gitmiş ve onları İslam'a davet etmiştir. Her ikisi de Müslüman olmuşlardır.

1.1.c. Katılmış Olduğu Fetih Hareketleri ve Savaşlar

1. Mürtedlerle Savaş

Hz. Peygamber'in vefatından sonra bazı kabileler irtidat etmişti. Bunlara arasında Cerîr'in reisi olduğu Becîle ve diğer bir kabile olan Has'am da vardı. Hz. Ebû Bekir, Cerîr'i önce Becîle ve Has'am kabileleri üzerine göndermiştir. Kabilesi Becîle'den irtidat edenler onun uyarısı üzerine tekrar müslüman olmuşlardır. Ayrıca Hz. Ebû Bekir ona isyanları bastırdıktan sonra yeni bir emir alıncaya kadar *Necran*'da beklemesini söylemiştir. Cerîr, *Necran*'da iken bölgedeki bütün irtidat olayları sona ermiştir.

2. Irak ve İran Fetihlerine Katılması

Hz. Ebû Bekir, irtidat olaylarını bastırdıktan sonra İslâm dinini tebliğ etme konusunda

[1] İbn Sa'd, a.g.e., VI, 286.

Hz. Peygamber'in başlattığı stratejiyi devam ettirerek Sâsânîler'in elinde bulunan Fırat'ın aşağı taraflarındaki bölgelere ordu göndermeye karar vermiş ve bu iş için Şeybânîler'in reisi Müsennâ b. Hârise'yi görevlendirmiştir. O sıralarda *Yemâme*'de bulunan Hâlid b. Velîd'den de Müsennâ'ya destek vermesini istedi. Halid b. Velid, Hz. Ebu Bekir'den ordusuna destek istedi, O da Cerîr b. Abdullah'ı görevlendirdi. Cerîr kabilesinden 400 kişiyle birlikte bölgeye gitti. Hâlid, *Hîre*'de konaklayan Cerîr'i *es-Sevâd*'da bulunan ve *Bânikyâ* adı verilen bir yerleşim merkezine gönderdi. Bu yer *Fırat*'ın doğu yakasında bulunuyordu. Cerîr nehri geçmeye teşebbüs edince yerleşim yerinin sorumlu reisi Salûbâ, *"Sen nehri geçme! Ben senin yanına geliyorum"* diye seslendi. Cerîr'in yanına gelip cizye vermeyi kabul etti. 1.000 dirhem ve bir adet şal karşılığında onunla anlaşma yaptı.

Cerîr b. Abdullah, *Köprü Savaşı'*na da katılmıştır. Ancak bu savaşta pek çok Müslüman şehid olmuştur. Cerîr yaralanmış fakat sağ kurtulmuştur. *Köprü Savaşı*'ndan sonra Cerîr, kabilesinden sağ kalanlarla birlikte Hz. Ömer'in huzuruna çıkmıştı. Hz. Ömer onlara *"Başınıza gelen musibeti biliyorsunuz. Tekrar onlarla savaşmak için çıkın!"* dedi. Bunun üzerine Cerîr, kabilesinden ve diğer Arap kabilelerinden 4.000 kişilik bir ordu oluşturarak *Kûfe*'ye doğru yola çıktı. Bu arada *İran* şehirlerinden *ez-Zâre*'nin hükümdarı, Mihrân adlı bir komutanını Müslümanlarla savaşmak üzere göndermişti. Mihrân, *Fırat*'ı geçti. İki ordu *Nuhayle*'de karşılaştı ve aralarında şiddetli çarpışmalar oldu. Sonunda Mihrân, Cerîr'i düelloya davet etti. Cerîr bu düelloda Mihrân'ı öldürdü ve *Nuhayle*'yi fethetti. Cerîr, *Sevâd*'ın bir kısmını daha fethetti ve yoluna devam ederken *Kussü'n-Nâtıf* denilen yere geldi. Burada el-Hâcib ile karşılaştı. Savaşıp onu da mağlup etti.

Cerîr b. Abdullah, İslâm tarihinin en önemli zaferlerinden biri olan Sâsânilerle Müslümanlar arasındaki *Kâdisiye Savaşı'*na da katılmıştır. Cerîr b. Abdullah, bu savaşa sağ kanat komutanı olarak katılmış ve önemli yararlıklar göstermişti.

Cerîr b. Abdullah, *Celûlâ Savaşı'*na da katılmıştır. *Kâdisiye Savaşı*'nda yenilen ve *Medâin* şehrini Müslümanlara teslim etmek mecburiyetinde kalan Sâsânî kuvvetleri, *Hulvân*'a sığınan Kisrâ Yezdicerd'in teşvikiyle *Celûlâ*'da toplandılar, etrafına hendek ve siperler kazarak ve barikatlar kurarak şehri tahkim ettiler. Ordunun başına da Rüstem'in kardeşi Hurrezâd getirilmişti. Burada yapılan savaşta (16/637) da Müslümanlar galip geldiler. *Celûlâ* Savaşı'na katıldıktan sonra Cerîr süvari birliğiyle beraber *Celûlâ*'ya yerleşti. Burada Sâsânîler'le Müslümanlar arasında tampon vazifesi gördü.

Bunların dışında Cerîr b. Abdullah, bazı şehirlerin fethine de katılmıştır. Cerîr'in Hz. Peygamber ve Hz. Ebû Bekir'in yanında olduğu gibi, Hz. Ömer'in yanında da büyük bir itibarı

olduğu anlaşılmaktadır. Zira Hz. Ömer, *Nihâvend Savaşı*'nda komutan Nu'mân b. Mukarrin'in öldürülmesi halinde yerine Huzeyfe b. Yemân'ın, ondan sonra da Cerîr'in komutan olmasını istedi. Cerîr bu savaşta da büyük kahramanlıklar gösterdi.

Ammâr'dan sonra Kûfe valisi olan Muğîre b. Şu'be, Cerîr'i *Hemedan* üzerine gönderdi. Cerîr bu ilk seferinde şehri fethedemediği gibi savaşta bir gözünü de kaybetti. Fakat 23/644 yılı sonlarında şehri yeniden kuşattı ve 24/645 yılında *Hemedan*'ı İslâm topraklarına kattı.

1.1.d. Hemedan ve Kûfe Valiliği

Cerîr, Hz. Osman devrinde *Kûfe* valisi Muğîre'ye bağlı olarak bir süre *Hemedan* valiliği yaptı. Daha sonra Saîd b. Âs komutasında *Azerbaycan* fetihlerine katıldı. Hz. Osman *Fırat* kenarındaki savâfî topraklarından bir kısmını ona iktâ etti. Muğîre b. Şu'be 50'de (670) vefat edince yerine *Kûfe* valiliğine Cerîr'i vekil bıraktığı rivayet edilir. Buna göre Cerîr bir müddet *Kûfe* valiliği de yapmış olmaktadır.

1.2. Hz. Ali ve Muâviye Arasındaki Mücadelede Tarafsız Davranması

Cerîr b. Abdullah önemli bir kişi olmasından dolayı, hem Hz. Ali hem de Muâviye onu kendi yanlarında görmek istiyorlardı. Her ikisinin de yanlarında olma tekliflerini kabul etmemiş tarafsız davranmıştır. Cerîr b. Abdullah, her zaman Hz. Peygamber'e Müslümanlara nasihat etme hususunda biat ettiğini hatırlatarak, Müslümanlar arasındaki kanlı olaylara karışmamıştır. Hz. Ali ve Muâviye arasında nasihat kabilinden olduğu için aracılık yapmış olmakla birlikte, tarafında savaşma konusunda her ikisinin de yanında yer almamış, Cezîre bölgesindeki Karkîsiya'de uzlete çekilerek, 51/671 yılında burada vefat etmiştir. 54 /674 yılında öldüğü de söylenmektedir.

2. SAHÂBÎLER VE HADİS RİVAYETİ

Sahâbî, Hz. Peygamberi hayatta iken mü'min olarak gören ve mü'min olarak vefat eden kimselere denmektedir. Sahâbîlerin sayısına dair yüz bini aşkın rakamlar da telaffuz edilmiş, ancak haklarında bilgi sahibi olduğumuz yaklaşık 10.000 civarındadır. Bu anlamda en geniş sahâbî biyografisine yer veren İbn Hacer'in (852/1449) *el-İsabe*'sinde yaklaşık 12.000 kişi hakkında bilgi verilmiş olup bunların hepsi de sahâbî değildir.

Rivâyeti olan sahâbîlere gelince Hâkim en-Nîsâbûrî (ö. 405/1014) bunların 4000 olduğunu söylemişse de Zehebî (ö. 748/1348) bu rakamı çok yüksek bulmuş ve sayılarının 1500 civarında olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte yapılan tespit çalışmalarında bu rakama da ulaşılamadığı görülmektedir. En hacimli *Müsned* kabul edilen Bakî b. Mahled'in (ö.276/889) *el-Müsnedü'l-kebîr*'inin günümüze ulaşan mukaddimesindeki sayıma göre eserde 1013

sahâbînin rivayeti yer almıştır. İbn Hazm (456/1063) *"Esmâu's-Sahâbeti'r-Ruvât"* isimli eserinde 999 sahâbînin ismini ve kaç rivayeti olduğunu kaydetmiştir. Bu sahâbîlerden 10 hadis ve üzeri rivayeti olanların sayısı 177'dir. Diğerleri ise çoğu tek rivayet olan sahâbîlerdir.

2.1.Sahâbîlerin Hicaz Bölgesi Dışına Çıkış Sebepleri

Sahâbîler gerek Hz. Peygamber döneminde ve gerekse Hulefa-i Râşidin döneminde başta İslam'ı yaymak ve öğretmek olmak üzere çeşitli sebeplerle farklı beldelere gitmiş oralara yerleşmişlerdir. Bir kısmının kabirleri yerleştikleri yerde olduğu gibi bir kısmı da fetih için gittikleri yerlerde şehîd olmuş ve orada defnedilmişlerdir. Bu anlamda Hz. Ömer döneminde ***el-Cezîre*** bölgesinin fethi için Iyaz b. Ğanem komutasındaki İslam ordusu içerisinde 2000 kadar sahâbinin olduğu kaynaklarda zikredilmektedir. Bu ordular, Anadolu topraklarına Irak üzerinden girmiş olup sayıları 8000 civarındadır. İçlerinde de 1000 kadar sahâbînin bulunduğu da ifade edilmiştir. Söz konusu fetihlerde sahâbîlerden şehîd düşenler olmuş oralara defnedilmişlerdir. Ülkemizde başta Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde pek çok sahâbî kabrine rastlamak mümkündür. Fetih için İstanbul'a gelen ordu içerisinde de sahâbîlerin bulunduğu bir kısmının buralarda şehid düştüğü ve oraya defnedildiği bilinmektedir. Türkiye'de bulunan sahâbî kabirlerinden bir kısmı kesin olduğu gibi bir kısmı da ancak bir makam durumundadır.

Sahâbîlerin Hicaz bölgesi dışına çıkma sebepleri arasında özetle şunlar zikredilebilir;

1-Fetih hareketleri

2- İslam Dinine Davet ve Eğitim

3-Hadis Öğrenmek (er-Rıhle fi talebi'l-hadis)

4-İdari Görevler

5- Fitneden Kaçmak

6-İskân Politikası

Hicaz bölgesi dışında vefat eden ve pek çok fetih hareketlerine katılarak İslam dininin yayılmasında gayret eden sahâbîlerden biri de Cerir b. Abdullah'tır. Aynı zamanda fitnelerden de kaçmış ve uzlete çekildiği Karkisiya'da vefat etmiştir.

3. CERÎR B. ABDULLAH'IN RİVAYET ETTİĞİ HADİSLER

Cerîr b. Abdullah'ın hadis kaynaklarında yer verilen rivayetleri tespit edilmiştir. Bu anlamda Cerîr b. Abdullah'ın rivayet ettiği hadis miktarı Bakiy b. Mahled'in (ö.276) "Müsned" adlı eserinin Mukaddime kısmına bakılarak tesbit edilmiştir. Temel hadis kaynaklarına baktığımızda Cerîr'in rivayet ettiği hadislerin 12 kitab (temel bölüm) ve 27 bab'ta toplandığını görmekteyiz. Sayısı ise 234 civarındadır. Bunlardan 31 tanesi Buhâri'de, 36 tanesi Müslim'de, 11 tanesi Ebu Davud'da, 15 tanesi Tirmizî'de, 24 tanesi Nesâi'de, 11 tanesi İbn Mâce'de, 106 tanesi de Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçer.

Cerîr b. Abdullah'ın Malik b. Enes'in *Muvatta*'sında herhangi bir rivayeti bulunmamaktadır.

Cerir b. Abdullah'ın rivayet etmiş olduğu bu hadisler içerisinde sıhhat noktasından farklı olmakla birlikte içlerinde mevzu hadis bulunmamaktadır.

Cerîr b. Abdullah, geç Müslüman olmasına rağmen (hicri 9. yıl "senetü'l-vüfûd"), epeyce hadis rivayet etmiştir. Bu durum onun Hz. Peygamberle irtibatının çok olmasına delildir. Rivâyet ettiği hadisler, Müslümanların umumunu ilgilendiren konular olduğu görülmektedir. Mesela; İslam'ın temel rükünlerinin izahı, onlara uymak ve biat edilmesine dair hadisler,

Merhamet, rıfk, itaat ve infâk gibi ahlaki erdemlerden söz eden hadisler,

Yabancı kadınlarla ilişkiler, kadınlara selam vermek gibi konuları ihtiva eden hadisler, bunlardandır. Cerir b. Abdullah'tan hadis rivayet edenlerin sayısı yaklaşık olarak 25 râvîdir. Kendisinden en çok hadis rivayet eden tâbiîn, Kays b. Ebu Hâzim'dir, ikinci sırada ise Ziyâd b. Ilâka, üçüncü olarak da Şa'bî gelmektedir.

Cerir b. Abdullah'ın rivayet ettiği hadisleri değerlendirirken Ahmed Yûsuf Ebû Halebiyye tarafından Ümmü'l-Kura Üniversitesi'nde 1402/1982 senesinde *Merviyyâtü's-sahâbiyyi'l-celîl Cerîr b. Abdillah el-Becelî* adıyla yapılan yüksek lisans çalışmasından epeyce istifade etmişiz bulunmaktayız.

SONUÇ Rivayet etmiş olduğu hadisleri tek makalede incelemek mümkün olmayacağı için iki ayrı makalede değerlendirmiş bulunmaktayız. Bunlardan birinde ahkâm konuları dışındaki rivayetlerdir. Bu makale Katre Dergisi'nde (Sayı 9- 30 Haziran 2020) "Cerir b. Abdullah'ın Rivayet Ettiği Hadisler" başlığı ile yayınlanmıştır. Araştırmacılar bu makalede 32 ana konuda 321 farklı isnadla gelmiş olan hadisleri incelemiş ve sıhhat durumlarını belirtmişlerdir. Cerîr'in rivayet ettiği hadislerin mana bakımından problemsiz olduklarını dile getirmişlerdir. Kettânî, "Merhamet etmeyene merhamet edilmez" hadisinin ise manevi mütevatir olduğunu ifade ettiğini kaydetmişlerdir. Bu rivayetlerden yaklaşık olarak 15 isnadın sahîh; üç isnadın hasen, yaklaşık olarak 14 isnadın ise zayıf olduğunu tespit etmişlerdir. Sened bakımından zayıf sayılan hadislerin de büyük çoğunluğunun metin bakımından sahih olup sadece 2 hadisin problemli oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Ahkâm ile ilgili rivayetler ise yayınlanmak için TARR dergisine gönderilmiş olup hakem sürecindedir. Araştırmacılar bu makalede Cerîr'den rivayet edilen ahkâm hadisleri sayısının 32 adet olduğunu ifade etmişlerdir. Bu hadislerden 14 tanesi sahih, 5 tanesi hasen, 13 tanesi de zayıftır. Hasen ve zayıf olan hadislerin hangi sebeple hasen ve zayıf oldukları metin içinde açıklanmıştır. Zayıf hadislerin hemen tamamı ravilerin zabt yönünden eksikliği sebebiyle zayıf sayılmıştır.

Ayrıca TÜRK AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ tarafından Bosna'da 2019 yılı Aralık ayında düzenlenen ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER KONGRESİ'nde proje yöneticisi Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Dilek tarafından "Türkiye'de Medfûn Olduğu Söylenen Sahâbîlerden Cerir b. Abdullah ve Rivayet Ettiği Hadisler" başlığı ile tebliğ olarak sunulmuş ve bildiri kitabında yayınlanmıştır. Bu bildiride sadece Cerir b. Abdullah'ın rivayet etmiş olduğu müttefekun aleyh hadisler değerlendirilmiştir. Buhârî ve Müslim'in birlikte almış olduğu bu hadislerin sayısı tekrarsız 9 tanedir.

KAYNAKLAR

Açıkel, Yusuf, Kur'an ve Hadisler Işığında Geçmişten Günümüze Ehl-i Beyt, Ankara: Nobel Yayınları, 2009.

_____, "Hadisler Işığında Görme Engelliler ve Bazı Öneriler", Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 2010/2, Sayı: 25, Isparta.

_____, "Hz. Peygamber'in Evrensel Mesajlarından 'Rahmet", Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayını, III. Kutlu Doğum Sempozyumu (Tebliğler), Isparta, 2001.

Ahmed b. Hanbel. el-Müsned. Beyrut: Mektebetu'l-İslâmî ve Dâru Sadr, ts.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Ali. es-Sünenü'l-kübrâ. Haydarabad: Matbaatü Meclis-i Dâireti'l-Maârifi'l-Osmâniyye, 1353.

Buhârî, Muhammed b. İsmail. Sahîhu'l-Buhârî. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.

Ebû 'Avâne, Yakub b. İshak el-Isferâinî. Müsnedü Ebî Avâne. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife,1419/1998.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî. Sünenü Ebî Dâvûd. İstanbul: Çağrı Yayınları 1981.

Ebû Halebiyye, Ahmed Yûsuf. Merviyyâtü's-sahâbiyyi'l-celîl Cerîr b. Abdillah el-Becelî. Mekke: Câmi'atü Ümmi'l-Kurâ, Yüksek Lisans Tezi, 1402/1982.

Fayda, Mustafa. "Cerîr b. Abdullah". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 7/410-411. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Heysemî, Ali b. Ebu Bekr el-Heysemî. Mec'ma'u'z-zevâvid ve menbe'u'l-fevâid, Beyrut: Dâru'l-Kitâb, 1967.

Humeydî, Ebû Bekr Abdullah b. Zübeyr. el-Müsned. thk. Habîbu'r-Rahmân el-A'zamî. Beyrut: Âlemü'l-Kütüb- Kahire: Mektebetü'l-Mütenebbî, ts.

İbn Ebû Şeybe, Abdullah b. Muhammed el-Absî. el-Musannef. thk. Kemal Yusuf el-Hût. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409.

İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshak. Sahîhü İbn Huzeyme. thk. Mustafa el-A'zamî. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1390/1970.

İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İsmail b. Kesîr el-Kureşî. Tefsîru'l-Kur'ânîl-'Azîm. Dâru Kahire: İhyâü'l-Kütübi'l-Arabiyye, ts.

İbn Mâce, Ebû Abdillah Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî. Sünenü İbn Mâce. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.

İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî. Tabakât. Çeviri editörü: Adnan Demircan. İstanbul: Siyer Yayınları, 2014.

İbnü'l-Cârûd, Ebû Abdillah b. Ali. el-Müntekâ mine's-süneni'l-müsnede 'an Resulillah. Beyrut: Müessetü'l-Kitâb es-Sekâfiyye, 1408/1988.

Kettânî, Ebû Abdillah Muhammed b. Ca'fer. Nazmu'l-mütenâsir mine'l-ehâdîsi'l-mütevâtir. thk. Şeref Hicâzî. Mısır: Dârü'l-Kütübi's-Selefiyye, ts.

Müslim, Ebü'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî. Sahihu Müslim. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.

Nesâî, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şu'ayb. Sünenü'n-Nesâî. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.

Streck, M. "Karkîsiya". MEB İslam Ansiklopedisi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1977.

Şâfiî, Ebu Abdillah Muhammed b. İdris. er-Risâle. thk. Ahmed Şâkir. Mısır: Mektebetü'l-Halebî, 1358/1940.

Taberânî, Ebü'l-Kāsım Süleyman b. Ahmed. el-Mu'cemu's-sagîr. thk. Abdurrahman Muhammed Osman. Medine: el-Mektebetü's-Selefiyye, 1388, 1968.

Taberânî, Ebü'l-Kāsım Süleyman b. Ahmed. el-Mu'cemü'l-kebîr. thk. Hamdi Abdulmecîd es-Silefî. Bağdat: Dâru'l-Arabiyye, 1398/1978.

Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleyman b. Dâvûd. el-Müsned. thk. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî. Mısır: Dâru Hicr, 1419/1999.

Tirmizî, Muhammed b. İsa b. Sevre. Sünenü't-Tirmizî. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.

Yakut El-Hamevî, Şihabuddin Ebu Abdullah Yakut b. Abdillah er-Rümî el-Bağdâdî, Mu'cemu'l—Büldân, (Thk. Ferid Abdulaziz el-Cündî), Dâru Sadr, Beyrut, 1995.

Zehebî, Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman. Siyeru a'lâmi'n-nübelâ, Mısır: Dârulmaârif, ts.